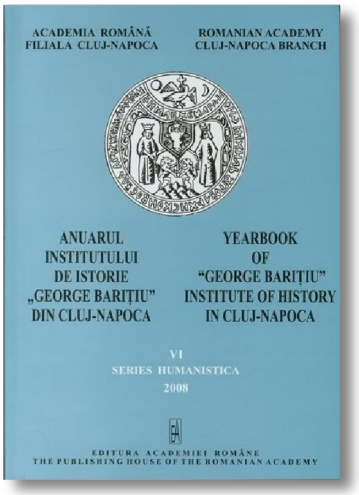

ISSN 1584-4404

Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca Series *Humanistica*

humanistica.ro

Traseul expresivității personalității artistice în decodificarea mecanismelor psihologice cognitive

Marioara Petcu

How to cite this article:
Petcu, Marioara (2008) *Traseul expresivității personalității artistice în decodificarea mecanismelor psihologice cognitive*, Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca, Series Humanistica, Vol. 6, pp. 69–85. DOI: 10.5281/zenodo.22965748

© 2008: The Publishing House of the Romanian Academy.
Humanistica Yearbook is published online since 2003.
Submit your article to Humanistica Yearbook: secretariat.dcsu@acad-cj.ro

TRASEUL EXPRESIVITĂȚII PERSONALITĂȚII ARTISTICE ÎN DECODIFICAREA MECANISMELOR PSIHOLOGICE COGNITIVE

Marioara Petcu

Institutul de Istorie „George Barițˮ din Cluj-Napoca

Abstract. *This research illustrates the possibility of describing personality profiles by taking into consideration different personality factors decoded by known psychological means.*

Personality is outlined as a complex and valiant determination of the ego which is structured on one hand by the individual attributes and on the other hand by the shaping influences of society.

The research revealed that the individual profile is built by blending social influences with the personal, individualizing attributes of the human being.

This constellation of shaping influences thus traces the profile of artistic personality.

1. INTRODUCERE

La nivelul ființei umane, personalitatea acționează ca un mecanism psihic integrator. Mecanisme psihice (cum sunt mecanismele informațional-operaționale), mecanismele stimulator-energizante şi mecanismele de reglaj psihic, structurate, intercondiționate şi integrate, capătă sens, valoare sporindu-şi astfel eficiența. Integrarea mecanismelor psihice este operația prin care se constituie un tot, un „întregˮ. În interiorul unității astfel constituite se realizează raporturi coerente, corelate în vederea realizării scopurilor. Personalitatea este aceea care corelează elementele componente ale vieții psihice.

Personalitatea este cea care dă viață mecanismelor psihice le direcționează, le determină să interacționeze activ, să se diferențieze şi stabilizeze, orientându-le în vederea realizării scopurilor. Personalitatea facilitează diferite mijloace pentru punerea în funcțiune a mecanismelor, acționând diferențiat de la un individ la altul, valorizând diferit atât mecanismele selectate, cât şi produsele obținute în urma utilizării lor.

An. Inst. de Ist. „G. Barițiuˮ din Cluj-Napoca, Series Humanistica, tom. VI, 2008, p. 69–85

Datorită structurilor de personalitate, individul dispune nu numai de mecanisme psihice diferite, ci şi de maniere personale de integrare a acestora; personalitatea este aceea care elaborează precepte diferite, pornind de la acelaşi „dat" senzorial, datorită intervenţiei fiecărui individ se valorizează diferenţiindu-se „potenţialul" existent. Iată de ce, elementele constitutive ale personalităţii, care se vor interrelaţiona pentru a produce efecte de unicitate psiho-comportamentală, capătă o mare importanţă.

Accepţiunea conceptului de personalitate antrenează perspectiva antropologică, psihologică şi axiologică. Din perspectiva celor trei accepţiuni, personalitatea apare ca:

– entitate bio-psiho-socio-culturală;
– purtător şi executor al funcţiilor epistemice, pragmatice şi axiologice, ca fiinţă care cunoaşte, acţionează şi valorizează, transformând lumea şi pe sine;
– produs şi producător de împrejurări, de ambianţe şi medii sociale.

Cele trei accepţiuni ale noţiunii de personalitate sunt complementare. Dacă prima pune accentul pe factorii şi cauzele externe a căror acţiune asupra omului conduc la formarea personalităţii lui, cea de a doua subliniază necesitatea luării în considerare a interiorităţii mediatoare a omului, a filtrului individualităţii fiinţei umane. Dacă prima accepţie ia în considerare mediul în general, cea de a treia evidenţiază importanţa nu a oricărui tip de mediu în formarea personalităţi, ci a celui valorizat.

Abordarea personalităţii de manieră structural-sistemică înseamnă:

– pe de o parte abordarea structurală, cu depăşirea conceperii personalităţii ca o simplă însumare de însuşiri psihice, dispunând de structură şi funcţie ce integrează părţile în întreg, cu evoluţia părţilor în dependenţă de evoluţia întregului, de dezvoltarea întregii personalităţi,
– pe de altă parte abordarea sistemică, cu evidenţierea legăturilor dintre componentele personalităţii în raport cu propria sa finalitate şi deschiderea acesteia către mediul social-istoric, considerat ca macrosistem.

Astfel definită din perspectiva celor două abordări, personalitatea devine o „structură complexă implicând un ansamblu de substructuri şi funcţionând sistemic".

Activitatea, ca mod esenţial de existenţă a omului şi a psihicului, conduce la sedimentări şi cristalizări psihice. Astfel, autori cum sunt P. Popescu-Neveanu, M. Zlate, T. Creţu (1987)[1] stabilesc ca substructuri ale personalităţii:

– subsistemul de orientare, cu orientarea personalităţii către scopuri fundamentale ale activităţii umane, cum sunt: concepţia despre lume şi viaţă, aspiraţia, idealul de viaţă, imaginea de sine;
– subsistemul bio-energetic, semnificativ pentru dinamica vieţii psihice;
– subsistemul instrumental al personalităţii ce angajează mijloace interne şi externe ale activităţii în raport cu solicitările ambianţei;

[1] *** *Psihologie şcolară*, P. Popescu-Neveanu, M. Zlate, T. Creţu (coord.), Bucureşti, Tip. Universităţii Bucureşti, 1987.

– subsistemul relaţional-valoric şi de autoreglaj;
– subsistemul rezolutiv-productiv ce angajează inteligenţa;
– subsistemul transformativ-constructiv, cu componenta esenţială creativitatea.

Ultimele două subsisteme sunt anexate în analiza substructurilor de personalitate de M. Zlate (2006)[2].

O latură cu implicare majoră în contemporaneitate şi în personalitate o constituie inferenţa transformativ-constructivă a creativităţii în personalitate.

Creativitatea, ca dimensiune complexă a personalităţi, integrează în sine întreaga personalitate şi activitate psihică a individului, iar la rândul ei se subsumează organic în structurile cele mai complexe ale personalităţi. Prin creativitate, personalitatea umană se înscrie într-un orizont axiologic, omul valorizându-se pe sine.

Personalităţile creatoare au făcut obiectul unor studii psihologice, cu cercetarea caracteristicilor acestora, ale unor autori ca Lowenfeld, C. Taylor , Landon[3].

Conştienţi de vastitatea sau, mai corect spus, de dificultatea de încadrare în nişte limite şi abordări exhaustive a acestei problematici, am considerat că punctarea unor reflectări expresive ale personalităţi artistice de-a lungul evoluţiei culturale sunt binevenite. Vastitatea acestei probleme a fost tratată de altfel în diferite istorii ale artei.

2. METODICA CERCETĂRII

Pe linia descifrării cât mai multor aspecte ale personalităţii individului, s-au aplicat metode bazate pe interacţiunea unor faţete ale personalităţii implicate în perceperea formelor şi culorii. În acest sens, datele obţinute în urma testării cu testul proiectiv Cattell le-am completat şi întregit cu cele obţinute prin testul Haltzman şi Luscher.

Eşantionul pe care am aplicat aceste tehnici a fost constituit din 120 studenţi de la Facultatea de Drept şi 70 de studenţi de la Arte Plastice.

Chestionarul de personalitate Cattell, validat prin analiza factorială, răspunde nevoii de a obţine într-un timp relativ scurt informaţii cât mai complete posibil asupra trăsăturilor de personalitate.

Cattell nu se limitează la studiul unei trăsături izolate, ci îşi propune să acopere sistematic aspecte diferenţiale reale, cum au fost evidenţiate de cercetarea factorială. Fiecare factor al chestionarului corespunde unor factori primari de personalitate, care pot fi regăsiţi, cu semnificaţia şi importanţa lor, într-un larg evantai de situaţii ale vieţii reale.

Proba Cattell cuprinde două categorii de trăsături de personalitate:
– trăsături de suprafaţă sau trăsături-elemente,
– trăsături de origine sau trăsături-surse.

[2] M. Zlate, *Fundamentele psihologiei*, Bucureşti, Edit. Universitară, 2006.
[3] Apud M. Zlate, *op. cit*., p. 3.

Prezentarea pe larg a acestui tip de instrument de introspecţie este cuprinsă într-o cercetare publicată de noi în 1990[4].

Testul Holtzman, care a completat cu rezultatele obţinute testul Cattell, are ca punct de pornire principiile utilizate în testul Rorschach. El reeditează gradul de complexitate şi dificultate al acestuia, asigurând un grad mai mare de obiectivitate.

Testul HIT (Holtzman Inkblot Technique) are un program proiectat în scopul remedierii liniilor psihometrice ale testului Rorschach; alături de aceste cercetări de limite, apar completări pe linia nuanţării descifrărilor simbolice ale verbalizărilor patognomice.

Cotarea în testul Holtzman a fost fixată preluând variabilele de la testul Rorschach, pe baza principiului fundamental că variabila trebuie să fie suficient de obiectivă pentru a permite un acord ridicat între indivizii antrenaţi. De asemenea, testul trebuie să corespundă la condiţia de a fi cotat prin oricare răspuns regulat, să prezinte apriori câteva potenţe de a se raporta la studiul personalităţii prin mijlocirea percepţiei şi totodată fiecare variabilă trebuie să fie independentă de celelalte, în scopul înregistrării maximumului de informaţii în mod simplu şi eficace.

Astfel, în organizarea răspunsului, în descifrarea relaţiei figură-fond a acestor imagini sunt utilizate categoriile de localizare şi spaţiul alb.

Construirea conceptelor pe bază de formă, culoare şi textură a petelor de cerneală este acoperită de precizia formelor, adecvarea formei, culoare, umbră şi mişcare.

Descifrarea conţinutului este posibilă prin cotarea categoriilor utilizate: uman, animal, anatomic, sexual şi abstracţie.

Integrarea, echilibrul, banalitatea, timpul de reacţie şi refuzurile sunt variabile care descifrează calitatea conţinutului răspunsurilor.

Fiecare variabilă ocupă un rang teoretic.

3. **PREZENTAREA ŞI INTERPRETAREA REZULTATELOR**

Factorii de personalitate (factori primari şi de gardul II) studiaţi cu chestionarul lui Cattell au fost analizaţi la cele două categorii de subiecţi studiaţi.

Din *tabelele 1* şi *2* desprindem rezultatele comparative ale mediilor obţinute de subiecţii de la Facultatea de Arte Plastice şi Facultatea de Drept la cei 16 factori de personalitate.

La subiecţii studenţi de la Facultatea de Drept, profilul de personalitate se circumscrie la majoritatea dimensiunilor în zona medie (vezi *fig. 1*). Valori ce depăşesc media se întâlnesc la G- şi I+ şi abia sensibil peste medie la Q2.

Această categorie de subiecţi poate fi caracterizată de pe poziţiile rezultatelor obţinute ca circumscriind în perimetrul său preponderent tipuri mixte, cu caracteristici de personalitate apropiate sub raportul structurii factorilor, precum şi al tendinţei lor valorice.

[4] M. Zăpîrţan, *Eficienţa cunoaşterii factorilor de personalitate în orientarea şcolară şi profesională*, Cluj-Napoca, Edit. Dacia, 1990.

În această grupă de subiecţi sunt cuprinşi studenţi la care caracteristicile de extroversiune coexistă alături de cele de introversiune la valori medii, precum şi manifestări ale stabilităţii emoţionale dublate de unele tendinţe nevrotice.

Prezenţa factorilor ce depăşesc cadrul mediu, cu polarizări diferite (G- şi I+), completează, întregind profilul personalităţii acestor subiecţi, cu date ce semnifică o anumită imaturitate, inconstanţă, uşoară nesiguranţă, reflectate de valorile negative de la G- şi întăriţi de factorul I+(premisia), ca dimensiuni ce caracterizează tinerii abia ieşiţi din adolescenţă, aflaţi în curs de formare profesională.

Tabelul 1

Media obţinută de subiecţi la cei 16 factori de personalitate – factori de gr. I

Categ. prof.	**Factori primari**															
	A	**B**	**C**	**E**	**F**	**G**	**H**	**I**	**L**	**M**	**N**	**O**	**Q_1**	**Q_2**	**Q_3**	**Q_4**
Stud. A-P.	4,45	4,45	4	6,45	6,45	2,20	4,25	7,29	6,66	5,62	4,75	5,88	6,25	7,50	2,83	4,04
Stud. I	5,95	4,90	4,27	5,27	5,13	3,54	5	6,90	6	5,09	4,63	5,04	5,72	6,86	4,45	5,31

Factorul I	**Factorul II**	**Factorul III**	**Factorul IV**
Adaptare – Anxietate	**Introv – Extroversiune**	**Emotivitate – Dinamism**	**Supunere – Independenţă**
2 ori nota L + 3 ori nota O + 4 ori nota Q_4 - 2 ori nota C - 2 ori nota H - 2 ori nota Q_3	2 ori nota A + 3 ori nota E + 4 ori nota F + 5 ori nota H - 2 ori nota Q_2	2 ori nota C + 2 ori nota E + 2 ori nota F + 2 ori nota N - 4 ori nota A - 6 ori nota I - 2 ori nota M	4 ori nota E + 3 ori nota M + 4 ori nota Q_1 + 4 ori nota Q_2 - 3 ori nota A - 2 ori nota G
+ constanta + 3,40	+ constanta - 1,15	+ 69 constanta + 6,85	- constanta - 0,49
se împarte suma la 10	se împarte suma la 10	se împarte suma la 10	se împarte suma la 10

Tabelul 2

Media subiecţilor la 16 P. F. întrunite la factorii de gradul II

Factori de gr. II / **Categ.prof**.	I.	II.	III.	IV.
Studenţi A. P.	2,40	6,08	3,54	7,94
Studenţi D.	2,43	5,83	4,36	6,44

Tabloul de personalitate se completează cu valori peste medie la factorul Q2 ca o manifestare a independenţei şi a emancipării cu disprețuirea opiniei publice.

La subiecţii de la Arte Plastice profilul de personalitate itinerează un traseu mai spectaculos sub raportul numărului dimensiunilor de personalitate ce străpung cadrul de mijloc, uniformizata, cât şi al semnificaţiei lor.

Regăsim, ca pe o caracteristică a vârstei aceleaşi trăsături de imaturitate reflectate de G- (un supra eu oportunist) întărite de I+(premisia). Nota de manifestare independentă este puternică, fiind susţinută atât la nivelul comportamentului (Q2+), cât şi la nivelul independenţei de spirit (E+). Fire introspectivă şi imaginativă(I+), prezintă comportamente neconformiste (E+), pune la îndoială adevărurile esenţiale, prezentând curiozitate față de nou (Q1+).

Profilul de personalitate al acestei categorii de subiecţi prezintă o anumită inconstanță a expresiei emoţionale, reflectată în comportamente rigide, L+(premisia) cu slabă integrare, supus impulsurilor sale, fiind uneori în conflict cu sine însuşi (Q3-), alternând cu note de fermitate E+, cu expresii vii, alerte, expansive (F+).

Profilele de personalitate obţinute prin luarea în considerare a dimensiunilor de personalitate primare descifrate cu testul Cattell sunt întărite sub raportul structurii şi al ponderii valorice de factorii de gradul II, cu semnificaţie mai largă obţinuți prin notele standardizate şi ponderate.

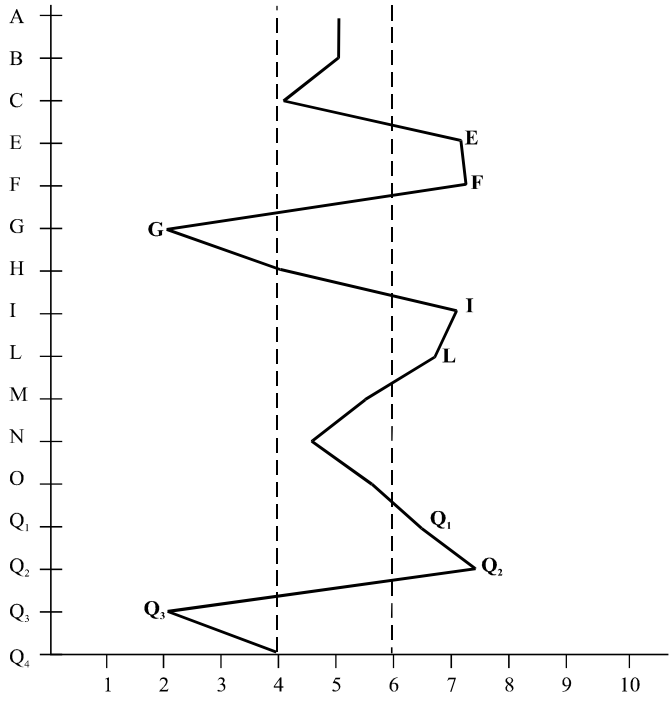

Fig. 1. Profilul de personalitate la grupa studenţilor de la Arte Plastice.

Profilul de personalitate trasat prin luarea în considerare a factorilor de gradul II la studenţii de la Arte Plastice subliniază, în limitele adaptării (factorul I), o emotivitate difuză, sensibilitate la rafinamentele existenţiale, evidenţiind temperament de artist (factorul III). Valori peste medie, cu o pondere deosebită, întruneşte factorul IV, accentuând comportamente independente ce fac proba unei iniţiative deosebite.

Astfel profilul obţinut la factorii de gradul II la studenţii de la Drept prezintă o dispunere echilibrată sub raportul I-E, precum şi un echilibru emoţional pe un fond de adaptare evidentă (vezi *tabelul 2* şi *fig. 4*). Valorile coborâte la factorul I (adaptare, anxietate) indică şi o lipsă de motivaţii pentru sarcini dificile.

Studiul personalităţii l-am aprofundat pe cele două eşantioane prin utilizarea tehnicii non-verbale a testului petelor Holtzman.

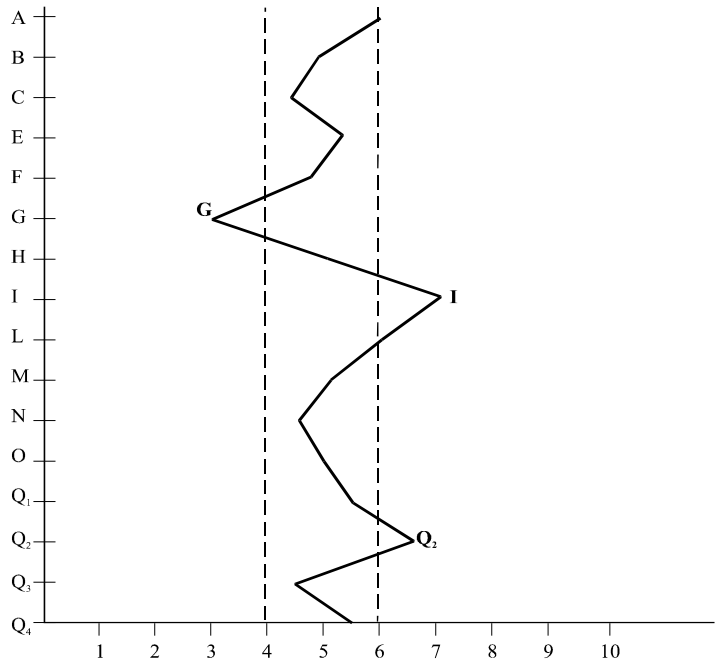

Fig. 2. Profilul de personalitate la grupa studenţilor de la Drept.

Informaţiile cuprinzând date normative de la testul petelor de cerneală pe eşantioanele folosite ne evidenţiază prin interpretarea punctajelor unele imagini de grup. Grupurile, fiind alcătuite din eşantioane limitate, cu populaţii specifice unor categorii de studenţi (Arte Plastice şi Drept) nu ne oferă date atotcuprinzătoare, ci cu referinţă expresă la populaţiile testate.

Normele procentuale precum şi mediile şi devierile standard însoţitoare, pot fi folosite ca evidenţiere a diferenţelor de grup în variabile de pete Holzman (vezi *tabelul 3*).

Se remarcă o tendință de apropiere a punctajului mediu pentru majoritatea variabilelor la cele două categorii de subiecți, excepție făcând înregistrarea unei anumite diferențe la variabilele: precizia formei, culoarea, umbra, integrarea, anxietatea şi banalul.

Toate aceste variabile au o creştere uşoară la categoria subiecților de la Arte Plastice datorată probabil faptului că la această categorie de subiecți se utilizează frecvent procedeul imaginativ. Astfel culoarea şi umbra sunt folosite adesea în tehnica lor ca determinanți, de unde şi înclinarea de a pune în unele cazuri pe prim-plan aceste variabile.

Anxietatea mai crescută pe care o înregistrează această grupă apare nu ca o abatere de la normalitate, ci tot ca un procedeu preponderent imaginativ de a implica de preferință ființe umane în situații anxioase, dând astfel imaginii o tentă dramatică. Aceste supoziții de susținere a procedeului preponderent imaginativ sunt reliefate şi de numărul mic de banalități.

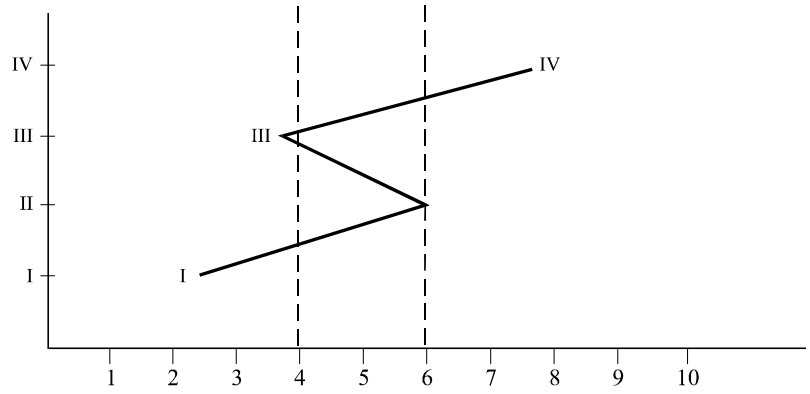

Fig. 3. Profilul de personalitate obținut la factorii de gradul II la studenții de la Arte Plastice.

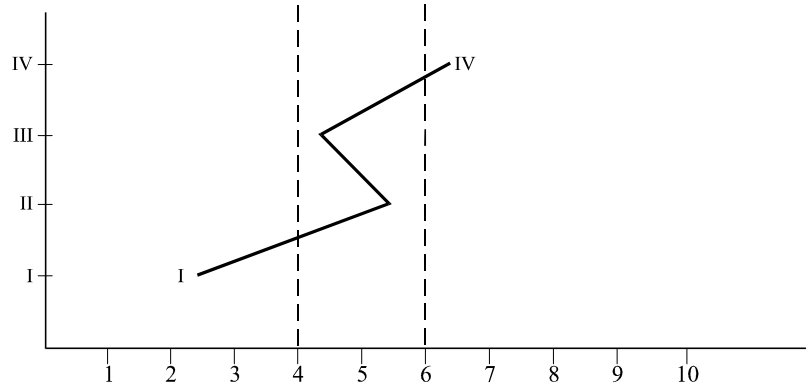

Fig. 4. Profilul de personalitate obținut la factorii de gradul II la studenții de la Drept.

Tabelul 3

Norme procentuale pentru variabilele testului Holtzman pe eşantioane studiate

Eşantioane / Variabile	Stud. Arte Plast.		Stud. Drept	
	m	**abatere stand.**	**M**	**abatere stand.**
Respingere	1,5	3,1	0,7	2,2
Localizare	25,4	13,5	18,8	11,2
Spaţiu	0,58	0,92	0,4	0,9
Precizia formei	89,00	16,4	76,3	16,7
Adecvarea formei	49,8	4,5	40,3	3,9
Culoare	23,80	10,27	17,8	9,65
Umbră	17,69	8,59	10,79	6,16
Mişcare	46,0	15,7	44,8	16,0
Verbalizare patognomică	8,26	4,20	4,70	5,63
Integrare	11,08	5,83	4,77	3,60
Uman	29,2	12,3	29,3	10,4
Animal	20,1	7,08	23,8	7,8
Anatomie	3,6	3,90	3,2	3,01
Lex	1,20	1,40	0,18	0,70
Abstract	2,20	4,00	0,28	0,86
Anxietate	12,18	7,40	6,89	4,90
Ostilitate	10,4	5,7	10,2	5,3
Limită	7,2	4,0	9,1	4,3
Penetrare	4,6	3,0	8,3	3,5
Echilibru	0,6	1,1	1,7	1,9
Banal	4,8	2,2	24,7	11,5

Studiind matricele de intercorelaţii la punctajele de pete (vezi *Anexele 1* şi *2*), s-a desprins faptul că o analiză comparată a matricelor de intercorelaţii ar putea varia de la un eşantion la altul, chiar având în unele cazuri semnul inversat, deşi majoritatea corelaţiilor se păstrează între .25 şi .50.

Aceste corelaţii, care ar putea avea interes în sine, ne ajută să deducem că o metodă mult mai sistematică de analiză multivariată, cum ar fi o metodă de grupare a componentelor principale ce însumează evaluările trăsăturilor comune, este binevenită.

Pe baza datelor de mai sus deduse din matricele de corelaţii, s-au selectat în mod obiectiv factorii cei mai potriviţi, grupaţi în cinci factori. Aceştia sunt:

Factorul I – definit invariabil prin mişcare, integrare, uman, limită şi banal – ar indica o activitate ideatică bine organizată, capacitate imaginativă bună, un eu bine conturat.

Factorul II – definit în primul rând de culoare şi umbră şi într-o mai mică măsură de adecvarea formei – implică sensibilitate sau reacţie la calităţile de stimul ale petelor. Rolul pozitiv al acestui factor în cazul eşantionului de subiecţi de la Arte Plastice nu implică o reacţie exagerată, ci o tendinţă firească determinată de un

anumit rol profesional care utilizează alături de formă culoarea în unele momente, chiar ca determinant predominant.

Factorul III – verbalizarea patognomică este cea mai bună variabilă pentru definirea acestui factor, deşi sarcinile anxietăţii şi ostilităţii sunt adesea ridicate. O cantitate mare din acest factor indică în mod obişnuit procese de gândire tulburată, dar în situaţia noastră particulară, la eşantionul de studenţi de la Arte Plastice se asociază cu o fantezie activă. Se evidenţiază valorile medii uşor crescute, precum şi verbalizările patognomice la această categorie de subiecţi.

Factorul IV – subsumează adecvarea formei şi localizarea ca variabile definitorii. Factorul ce cumulează valori pozitive indică diferenţiere perceptuală, asociată cu un sens critic al formei bune.

Factorul V – grupează timpul de reacţie, respingere şi animare (în poziţie inversată). Este un factor cu o anumită fluctuaţie, deoarece nu există orientări consecvente şi de aici şi importanţa lui mai redusă[5].

Corelaţia dintre rezultatele la testul petelor Holzman şi testul proiectiv de personalitate Cattell furnizează date care s-au dovedit a interacţiona extrem de limitat subliniind, aşa cum atrage atenţia şi Holzman, faptul că scalele din aceste teste au de obicei o exactitate destul de ridicată, dar se corelează adesea cu comportamentul social observat într-un grad mai mare decât cu orice altă tehnică proiectivă.

Astfel de corelaţii îşi află deseori originea în faptul că individul are o imagine de sine conştientă care îi domină răspunsurile la test nu fără legătură cu comportamentul lui social aşa cum este apreciat de ceilalţi.

Deoarece analiza cantitativă a personalităţii, chiar prin tehnicile proiective, a fost concentrată în primul rând pe natura psihometrică multivariată a punctajului (cu accent pe demonstrarea obiectivităţii şi validităţii tehnicii), se impune o analiză mai nuanţată, cu accent pe aspectul calitativ, de referire proiectivă a răspunsurilor.

Considerăm că această abordare calitativă, proiectivă adânceşte şi nuanţează particularităţile individuale atât de diferenţiatoare, dincolo de încadrarea cantitativă uniformizantă pe grupe şi, în consecinţă, se impune ca un aspect pregnant în conturarea personalităţii.

Abordarea calitativă a personalităţii am întregit-o cu prezentarea afinităţii sau respingerii culorii. Aceasta denotă un unghi şi mai sensibil în descifrările psihometrice ale personalităţii. În acest sens, rezultatele testului Luscher le-am folosit în completarea analizei de caz.

Analizele de caz cuprind imaginea subiectului rezultată din relaţionarea datelor rezultate din cele trei surse de investigare, cu accent pe particularităţile semnificative regăsite de-a lungul acestor tehnici.

Subiectul M.A., studentă anul I Facultatea de Drept. Pe baza rezultatelor la testul Cattell, am stabilit dispoziţia celor 16 factori de personalitate, conturând următorul profil de personalitate (vezi *fig.5*).

[5] Această ordonare a variabilelor pe cei cinci factori extraşi din analiza rezultatelor de la testul petelor lui Holzman a avut ca punct de pornire gruparea pe factori după programul Navarro cuprinsă în W. H. Holzman, *Inkblot Perception and Personality*, London, 1976.

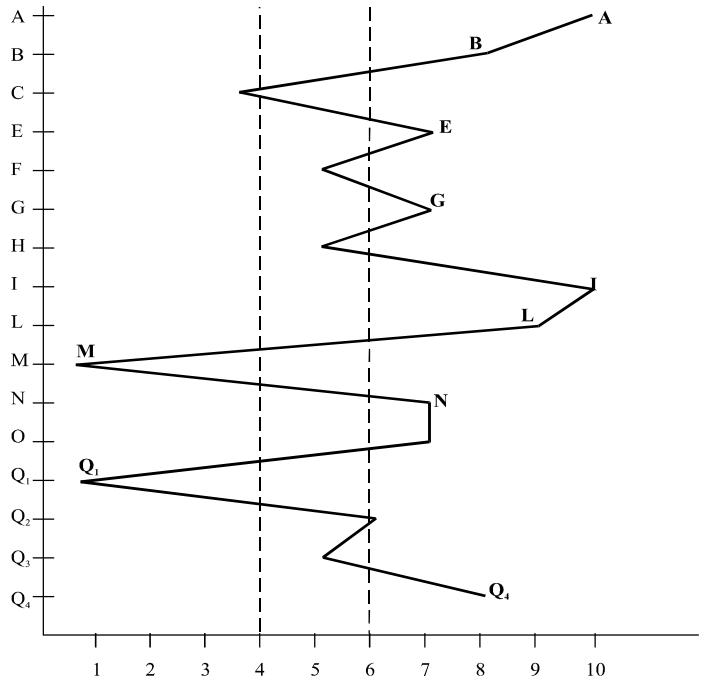

Fig. 5. Profilul psihologic al subiectului M. A.
(anul I, Drept) în urma aplicării testului 16 PF Cattell.

Conform diagramei de dispoziţie a profilului de personalitate, subiectul M.A., prin notele maxime la factorul (A), se conturează ca un caracter bun, cu manifestări de amabilitate, prietenos, interesându-se de alţii, încrezător, adaptabil.

Acest caracter bun este dublat de o capacitate intelectuală ridicată (B+) de o inteligenţă vie, perseverenţă, conştiinciozitate, cu un supraeu puternic (G+). Trăsătura conştiinciozitate şi dominanta intelectuală sunt întărite de dimensiunea proxernia cu valori maxime negative (M-), care aduce gândirii logice un plus prin abordările practice.

Încrederea în capacităţile sale intelectuale (B+) şi supraeul puternic (G+) conferă comportamentului său o atitudine de dominare (E+), ascendentă, cu independenţă de spirit şi siguranţă de sine dusă până la dorinţa de captare a atenţiei (E+).

Dar prezenţa unui echilibru emoţional scăzut (C) şi a dimensiunii premisia (I+) cu valori maxim pozitive atestă imaturitate afectivă şi un uşor exhibiţionism. Astfel apare la nivelul manifestărilor comportamentale o tendinţă de atragere a atenţiei (I+ şi E+).

Sporadic, pe acest fond de imaturitate afectivă, se întâlneşte o trecere la stări de protensie (L+), cu un anumit conservatorism (Q1-), dar de factură rigidă, arţăgoasă, morocănoasă şi bănuitoare (L+), până la a fi dificilp (N+), cu tendinţe spre anxiozitate (Q4+).

Astfel, la studenta M.A. în organizarea petelor de cerneală predomină răspunsurile globale cu un grad de structurare, generalizare crescut (la 26 de planşe din 45 posibile). În percepţiile sale forma domină faţă de culoare C(15) şi de Sh(2) în structurarea conceptului.

Această modalitate de organizare globală a răspunsului, prin corelarea cu determinantele precizia formei (FD) cu valori peste medie de 66 şi adecvarea formei (FA), pledează pentru o percepţie apropiată de obiectivitate. Prezenţa alături de formă a caracteristicilor culoare, dar cu valori diminuate faţă de factorul formă, este expresia unei afectivităţi capabile de contact afectiv şi de o anumită disponibilitate la relaţii sociale.

În constituirea conceptului perceptiv, predomină forma faţă de culoare ca un argument pentru asociaţiile obiective.Însoţirea modalităţii de structurare a imaginilor de tip sintetic cu factorul mişcare (M31), de-o gradualitate ce depăşeşte implicarea culorii, pledează pentru percepţii organizate de o inteligenţă peste medie. Dar aceste răspunsuri sintetice, organizate, în prezenţa unei predominante interpretări cu conţinut animal (24 A faţă de 14 E), cuplate cu un număr ridicat de banalităţi (P13 din 20 posibile), plasează aceste organizări de percepţii în sfera clişeelor lipsite de originalitate.

Sub raportul rezonanţei intime prin interpretarea raportului mişcare-culoare (M=31 şi C=15), avem de-a face cu un tip stabilizat, un spirit larg de deschidere spre cunoaştere, dar şi cu prezenţa unor preocupări faţă de propria persoană, cu o bună cunoaştere de sine.

Dimensiunea afectivă, deşi la nivelul factorului culoare (C) luată singular este puţin implicată, este amplificată prin prezentarea determinantelor cum sunt prezenţa verbalizărilor patognomice (V=15) de tipul fabulării. Aceasta atestă îndepărtarea în anumite momente de datul obiectiv, susţinut de pete şi de emiterea unor elaborări asociative depăşind prin componenta afectivă datul real perceptiv. Mai mult, subiectul se proiectează pe sine, dezvăluindu-şi sensibilitatea prin anxiozităţile care transpar (Ax=13) şi ostilitatea (Hs=13) trezită de pete. Alături de Ax şi Hs, sunt prezente câteva răspunsuri de penetrare (Pn=8) ca o expresie simbolică a unui sentiment individual de fragilitate. Gradul înalt de fragilitate descifrat cu testul Cattell este susţinut de o mare flexibilitate, rezultată prin proba Luscher. Prezenţa pe primul loc, dar nu ca o compensaţie, a albastrului (1) denotă în general un spirit calm şi o preocupare intelectuală pentru problemele vieţii şi profesiei.

Subiectul se caracterizează şi printr-un bun echilibru, deoarece heteronomia concentrică a albastrului se armonizează echilibrându-se cu autonomia excentrică a roşului (3). Grupul de muncă existent denotă o preocupare pentru munca sa cu o capacitate de efort îndelungat, tenacitate, exprimând dorinţa de a câştiga o luptă pe care se decisese să o câştige. Dorinţele sale se îndreaptă spre o situaţie armonioasă, lipsită de surprize, care să ofere o stare de linişte şi un sentiment de stabilitate.

Un alt caz pe care îl analizăm este cel al ***subiectului T.C***, 22 ani, student anul V la Academia de Arte Vizuale. În *fig. 6* analizăm pe baza rezultatelor la testul Cattell profilul de personalitate evidenţiat prin luarea în considerare a factorilor ce străpung în sens pozitiv sau negativ zona de mijloc uniformizatoare.

Subiectul prezintă un caracter imatur, indicat de note maxime negative la factorul de forţă a eului care îmbracă forme oportuniste (G-) cu note de inconstanţă, indolenţă şi manifestări schimbătoare, susţinut de valori ridicate la premisia (I-) prin care se dublează nota de imaturitate.

Pe fondul de imaturitate se grefează caracteristici de frivolitate, susţinute şi întărite reciproc de factorii cu diferite polarizări (G- şi H+), de notele pozitive din parmia (H+) care evidenţiază, pe lângă sociabilitatea gregară, şi un interes marcat pentru sexul opus, supus impulsurilor sale (Q3-).

O altă notă caracteristică a personalităţii subiectului T.C., pe lângă caracteristicile de imaturitate, este comportamentul viu şi expresiv (F+), cu un nonconservatorism ce îi antrenează curiozitatea faţă de nou (Q1+), cu un puternic interes artistic (H+), de mare forţă imaginativă şi de introspecţie (I+), imaginaţie senzitivă, nonconvenţională şi comportament excentric subliniat de notele pozitive de autia (M+).

Acest profil de personalitate se completează cu analiza rezultatelor desprinse prin aplicarea testului Holtzman. Astfel, se descifrează înclinarea subiectului spre modalităţi de organizare analitică, la nivel de preponderenţă a detaliilor care întruneşte un număr ridicat (FD=87), corespunzând unei precizii a formelor conceptului exprimat, dar mult îndepărtată de potrivirea calităţii conceptului la forma petei (FA=54).

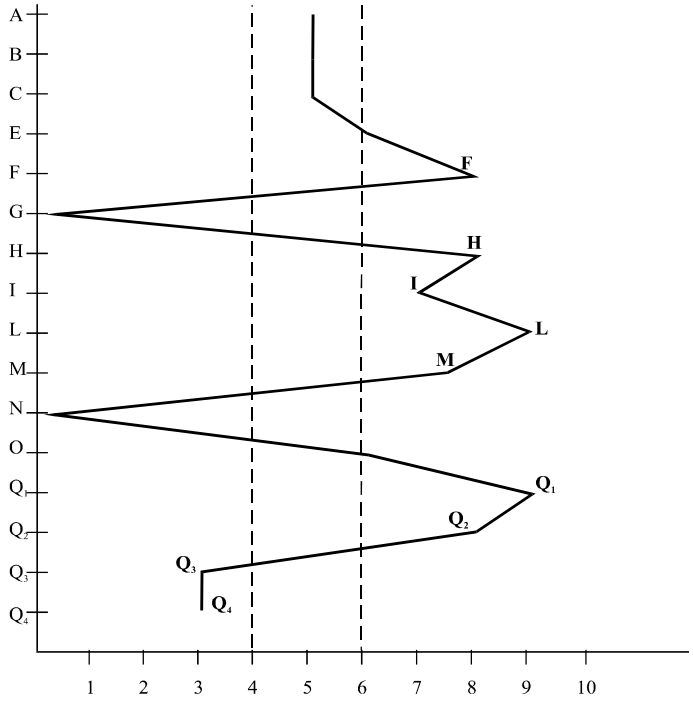

Fig. 6. Profilul psihologic al subiectului T. C. (anul V, arte plastice) obţinut prin aplicarea testului 16 PF Cattell.

Diferența mare de punctaj între precizia formei şi adecvarea formei denotă îndepărtare de la forma adecvată, obiectivă, această interpretare perceptivă putând implica atât nonconformism, cât şi judecată arbitrară, cu diminuarea controlului.

Valorile ridicate de conținut uman (H=44), precum şi numărul mare de răspunsuri originale (P=7 din 20 de posibile) peste medie denotă o personalitate imaginativă.

Dar slaba reprezentare a culorii (C=5) ca purtătoare a unei semnificații afective, deşi dublată de o crescută verbalizare patognomică (V=29), subliniază o anumită imaturitate afectivă. În sprijinul acestei afirmații vin şi anxiozitățile şi ostilitatea (Ax=11 şi Hs=13), care apar mai mult ca reprezentare a analizei interioare a structurii organismului (disecții interne, sânge, radiografii interne). Acestea sunt în sine purtătoare ale unui mesaj afectiv anxios, dar care, interpretate în contextul general al răspunsurilor la test, apar mai mult ca o tehnică de analiză, de disecare a detaliilor. Exemplul 29 A: „Cutie toracică privită în racursiu" (imaginea este interpretată răsturnat).

Unele penetrări (P=7) sunt fondate pe abordări sexuale care denotă în contextul dat nu anxiozitate, ci interes pentru acest domeniu. Această considerare a prezenței interesului pentru problematica sexuală este întărită de un număr crescut de conținuturi anatomice (At=2), de tipuri de răspuns care deşi la nivel mediu înregistrează (17–31) se dilată în prezența petelor cu acest gen de interpretare până la (40–55).

Pe linia aceleiaşi preocupări se încadrează, în manifestarea comportamentului, respingerea unor pete în poziția inițială cu imaginea perceptivă decelată şi de răsturnare a poziției planşelor până când s-au desprins imagini acceptate, dar de factură sexuală.

Tendința de detaliere până la prezentarea celor mai fine nuanțe îmbogățeşte imaginea, dându-i o valoare inedită, originală. Ex. 32A: „Două personaje introvertite cărora le creşte ceva din stomac. Ceea ce le creşte din stomac îi chinuie. Parcă ar naşte pui. Parcă şi-ar termina viața, dar s-ar continua prin ceva căreia îi dă naştere. Suferă din această metamorfoză, dar starea principală este de linişte."

Datele obținute de subiectul T.C. se completează cu testul de culori. Astfel, sub raportul situației existente (x3x6), se descifrează ca un subiect cu capacitate redusă sub raportul angajării în muncă şi a susținerii activității deoarece nu îi place să depună un efort excesiv (poate cu excepția activității sexuale). Sfera eroticului intră în aria preocupărilor sale. Un progres viitor pretinde mai mult de la el, dar, subiectul prezintă o anume indolență. Preferă confortul şi securitatea decât proiecții aspiraționale înalte.

Ca surse de stres (-1 ÷ 0) se resimte o neîmplinire plină de neastâmpăr şi nerăbdare, fiind chiar iritat până când obține ceea ce simte că îi lipseşte. Dorința de-a evada din această condiție nesatisfăcătoare duce la neastâmpăr şi instabilitate. Capacitatea de concentrare are de suferit.

Apar ca o necesitate atitudinile compensatoare. Astfel, violetul este un compensator de rang primar cu înclinare accentuată spre senzitiv. Obiectivele dorite se identifică cu înțelegere intuitivă şi sensibilă, în amestec cu note tandre, erotice. Înclinarea spre violet denotă şi o anume imaturitate, înclinarea sa preponderentă fiind de factură ideală, mai mult spre viziune decât spre practic. Persoană superimaginativă, plină de fantezie. Este sensibilă (+5+4) şi îi plac lucrurile excitante şi interesante. Se face simpatizat prin farmecul personal, pe care îl foloseşte ca o modalitate de atingere a țelurilor (+5 ÷ 0).

4. **CONCLUZII**

Personalitatea umană prezentă în relațiile sociale cele mai complexe se regăseşte în amprentajul dimensiunii psihice cognitive, dincolo de perimetrul obiectiv al percepției.

Complexitatea instrumentarului psihic necesitat de descifrarea strânsei interacțiuni dintre palierul cognitiv (percepția formei şi culorii în speță) şi personalitatea omului în ansamblu a fost acoperită de un grupaj de probe de personalitate proiective.

Probele utilizate au acoperit o paletă largă de investigare a personalității, având ca punct de pornire în proiecția dimensiunilor de personalitate acte de percepere a unui material concret, nestructurat, cum sunt petele de cerneală în testul Holzman şi culorile în testul Luscher, alături de probe verbale de personalitate (Cattell), utilizate drept criteriu de referință.

Rezultatele obținute în urma aplicării probelor au fost interpretate pe baza evidențierii unor coeficienți statistici (media, abaterea standard, matricea de intercorelații) şi a analizei de caz.

În general, trăsăturile de personalitate descifrate cu testele proiective non-verbale s-au regăsit în profilele de personalitate trasate în urma aplicării testului 16 PF Cattell, probă verbală de personalitate pe care am utilizat-o drept criteriu de verificare a proiecției personalității în interpretarea percepțiilor nestructurate.

Prin instrumentarul psihologic utilizat, analiza de caz s-a dovedit a avea un rol foarte important, prin reliefarea şi nuanțarea unor dimensiuni de personalitate individuale.

Analiza de caz, cu posibilitățile ei de diferențiere pregnantă, de la un individ la altul, chiar în cadrul aceleiaşi grupe mixte, evidențiază valoarea analizei individualizate în cazul tratării personalității, prin sublinierea nuanțelor şi caracteristicilor psihologice cu valoare de particularizare.

Cercetarea a ilustrat posibilitatea de trasare a unor profile de personalitate prin luarea în considerare a factorilor decodificați, circumscriind pe de o parte o determinare valorică a entității eului în particularitățile individuale şi pe de altă parte o determinare socială cu rol modelator.

Profilul personalității prin determinările ilustrate în cercetare s-a structurat la intersecţia influenţelor sociale şi a ecuației personale, a filtrului individualității.

Anexa 1

Intercorelații pentru testul petelor Holtzman la studenții de la Arte Plastice

Variabile	RT	R	L	S	FD	FA	C	Sh	M	V	I	H	A	At	Sx	Ah	Ax	Hs	Br	Pn	B	AA
Timp de reacție																						
Refuz	43																					
Localizare	11	07																				
Spațiu	-	-	20																			
Adecvarea formei	-14	-18	38	-02																		
Precizia formei	09	22	32	12	02																	
Culoare	08	-	-	-	-	-																
Umbră	-	-	-	-	-	-	49															
Mișcare	-	-	-	06	32	-	11	25														
Verbalizare patognomica	-25	-18	-30	-13	10	-19	18	16	46													
Integral	-	-	-	-	35	00	02	29	61	-												
Uman	-	-	-	-	39	-	-	01	62	40	56											
Animal	-	-	26	05	45	-	-	-	38	19	25	10										
Anatomic	-	03	-	06	-	-	18	38	-	13	-	-	-									
Sex	15	03	08	01	-	-	-	-	03	32	-	14	-	-								
Abstract	-	01	-	03	-	-	50	04	12	34	-	02	-	00	34							
Anxietate	-	-	-	-	-	-	52	26	58	65	14	30	00	07	16	55						
Ostilitate	-	-	-	00	-	-	35	21	62	64	21	35	15	21	13	45	89					
Limite	-	-	-	-	37	-	07	25	26	14	46	38	14	-	03	-	12	11				
Penetrare	05	-	-	-	-	00	25	42	19	29	02	12	-	46	-	-	28	35	25			
Echilibru	-	-	10	-	13	07	-	16	-	-	04	07	00	19	17	-	-	-	-			
	-	-	07	-	12	-	-	-	37	40	01	20	30	01	15	14	44	44	00	17	-	
Banal	-	-	07	-	35	11	-	-	35	06	40	60	32	-	-	13	07	11	24	08	-	12

Anexa 2

Intercorelații pentru testul petelor Holtzman la studenții de la Drept

Variabile	RT	R	L	S	FD	FA	C	Sh	M	V	I	H	A	At	Sx	Ah	Ax	Hs	Br	Pn	B	AA
Timp de reacție																						
Refuz	26																					
Localizare	28	03																				

Anexa 2 (continuare)

Spațiu	17	-	20																		
Adecvarea formei	-18	-29	02	03																	
Precizia formei	21	09	40	10	-09																
Culoare	00	-	-	-	-	04															
Umbră	28	-	-	04	-	12	50														
Mișcare	-	29	-	-	56	-	00	-													
Verbalizare patognomica	-15	-13	-25	04	17	-25	17	25	-30												
Integral	-	-	-	-	43	-	-	-	20	01											
Uman	-	-	-	-	68	-	-	-	-	27	47										
Animal	-	-	03	-	36	-	-	07	21	28	9	14									
Anatomic	-	-	-	07	-	-	-	-	-	05	-	-	-								
Sex	-	-	-	-	-	-	16	-	00	02	04	-	-	-							
Abstract	01	-	-	-	-	00	29	06	12	13	04	07	-	-	08						
Anxietate	-	-	-	09	14	-	30	22	36	28	12	19	-	01	02	50					
Ostilitate	-	-	-	11	27	-	19	24	50	42	24	31	17	-	02	32	72				
Limite	06	-	-	-	40	-	14	27	34	11	31	32	23	-	-	06	21	25			
Penetrare	13	-	28	10	-	-	25	44	14	19	14	-	02	24	05	05	19	30	28		
Echilibru	18	00	-	08	04	-	06	23	0	09	11	-	01	-	-	01	13	28	15	07	
	01	-	-	00	02	12	33	24	25	26	02	15	-	-	03	40	30	31	17	14	08
Banal	-	-	-	-	35	-	-	-	33	18	35	40	09	-	06	-	04	10	29	-	07	02